

Respectarea interdependenței gramatică-vocabular în predarea limbii române pentru studenții chinezi

Lidia STRAH

Universitatea de Stat din Moldova

Rezumat

Cercetările noastre inspirate de dificultățile apărute în practica predării limbii române specificată pentru studenții chinezi și confruntarea acestora cu diferite dificultăți în procesul de predare - învățare - evaluare ne-au determinat să încercăm o sistematizare "a gramaticii formative" spre a le expune, cât se poate de clar situația de comunicare în aspectul interdependenței gramatică - vocabular.

Practica și confruntările în comunicare ale studenților chinezi au fost favorizate de exerciții didactice antrenate spre mobilizarea creativă a capacității lor de a înțelege structura limbii și mecanismul flexionar al limbii române ținând cont de "laboratorul fonetic și distincțiile lingvistice" a limbii chineze.

Prin atingerea acestor obiective vom ajunge la acea competență lingvistică, care le va ajuta studenților chinezi să perceapă în a înțelege și formula enunțuri corecte în limba română.

Cuvinte cheie

forme gramaticale, "gramatică organizată", mecanisme de funcționare, aspect fonematic, aspect morfemic, formă gramaticală specifică, mecanisme gramaticale, abordare structuralistă, fază de transfer, logică contextuală, logică semantico - situațională

1. Introducere

Este cunoscut și acceptat de toți didacticienii caracterul de sistem al limbii alcătuit dintr-o gamă de elemente interdependente: **suntete, cuvinte, forme gramaticale, elemente care formează un tot unitar, organizat și indisolubil.** Din această perspectivă trebuie privită și însușirea limbilor străine.

Dorim să menționăm că în cadrul procesului de predare – învățare – evaluare se presupune o gradare, o ierarhizare a faptelor de limbă pe perioade de asimilare, în care unul dintre compartimentele limbii deține ponderea preocupărilor. În cadrul acestui sistem ierarhizat există o perioadă destinată formării bazei lingvistice, de creare a deprinderilor și automatismelor, bazate pe cunoașterea și înțelegerea mecanismelor de funcționare a limbii – scop, însă fără a ignora celelalte aspecte ale limbii. Această fază, în care conștientizarea sistemului lingvistic ocupă locul principal, urmează perioadei orale.

Dar domeniul gramatical este în incluziune cu cel lexical, presupunându-se reciproc. De aceea nu se poate vorbi de o perioadă de gramatică pură. Relația

gramatică – vocabular este generată de realitatea care impune înglobarea cuvintelor în contexte, contextul fiind organizat gramatical.

2. Cuvântul - unitate între conținut și formă

Cuvântul, ca element de bază al limbii constituie o unitate între **conținut** și **formă**. **Forma**, sau învelișul sonor, îmbină două aspecte: *fonematic* și *morfematic*; prin organizarea specifică a fonemelor se obțin formele gramaticale necesare îmbinării cuvintelor. În ceea ce privește sensul cuvintelor, se știe că cele mai multe au sens autonom, iar unele sunt vidate de sens (uneltele gramaticale). Prin valoarea lor semnificativă cuvintele intră în alcătuirea enunțurilor și frazelor. Se înțelege că variatele sensuri pe care le pot exprima cuvintele depind, în mare măsură, de contextele în care apar.

Așadar, domeniul gramatical și cel lexical, deși distincte metodologic, se întrepătrund permanent. *În cadrul predării limbii române pentru studenții chinezi trebuie respectate cu strictețe interdependența, gramatică – vocabular, fără ea învățarea devine ineficientă și nu este respectată finalitatea acestui proces: comunicarea fluentă în limba română.* (3)

O dovadă a necesității respectării acestei legături indisolubile este experiența pedagogică care a demonstrat că învățarea superficială a listelor de cuvinte nu aduce rezultatele dorite, tocmai din cauza faptului că sensul lor este determinat de dispoziția și aspectul lor formal, de elementele lingvistice care le înconjoară. Este clar că un cuvânt, prin legătura stabilită între sens și formă, nu poate fi asimilat (învățat) și folosit izolat. De asemenea, o formă gramaticală, prezentată independent nu are nici o semnificație pentru cel ce învață limba străină. Ca rezultat practic al acestor considerații teoretice, în predarea limbii române ca limbă străină, am ajuns la concluzia generală că orice cuvânt predat sau învățat, fie din punct de vedere semantic sau formal, trebuie să apară în context, cuprins în modele de comunicare.

Numărul structurilor gramaticale, care aparțin limbii române, este mult mai redus față de volumul lexical al acestora. De aceea, la începutul cursului de limba română, pentru studenții chinezi, după perioada orală, ponderea o are o temeinică exersare a structurilor de bază, a mecanismelor interne, morfo-sintactice, specifice limbii române. Numărul de cuvinte este menținut la un nivel minim util, pentru ca cel care învață să se poată concentra asupra structurii. Pe măsură ce automatizarea mînuirii limbii se accentuează, sfera vocabularului se lărgeste.

3. Posibilitatea învățării gramaticii limbii române de către studenții chinezi

Rămâne deschisă întrebarea dacă este posibilă învățarea gramaticii limbii române de către studenții chinezi în așa fel, încât ea, ca mijloc flexibil de redare a sensului, să funcționeze la fel de liber și inconștient ca în limba maternă. Desigur că un asemenea grad de funcționalitate este poziția finală pe care trebuie să o ocupe gramatica în cadrul cursului de predare – învățare – evaluare a limbii române ca limbă străină. În acest aspect, trebuie să ținem cont de mai mulți factori:

- Caracterul productiv al cursului;

- Dorința studenților străini de conștientizare a mecanismului de funcționare a limbii;
- Scopul special al acestui curs și condițiile de realizare; însușirea limbii române în RM în care se vorbește, pentru a fi folosită ca mijloc de comunicare cu cei din jur, dar și pentru înțelegerea obiectelor care sunt preconizate, cu implicarea activităților de scriere și lectură (citire).

Ca urmare a acestei situații și pentru respectarea strategiilor de predare – învățare – evaluare a limbii române pentru studenții chinezi se propune învățarea fenomenului gramatical eșalonată în trei faze:

- Crearea bazei lingvistice, limitându-ne la explicarea mecanismelor gramaticale cuprinse în gramatica fundamentală minimală.
- Formarea de automatisme prin exerciții structurale.
- Trecerea spre utilizarea cunoștințelor de gramatică pentru realizarea unei exprimări spontane, independente de modelele limitate oferite de exercițiile structurale.

Crearea bazei lingvistice este scopul urmărit în învățarea limbii române de către studenții chinezi, este crearea unui instrument necesar comunicării, având în vedere perioada destul de scurtă a acestui curs, se impune și conștientizarea fenomenelor de limbă, adică și predarea teoretică, deci respectăm principiul: „se învață limba, nu despre limbă”.

Considerăm că o gramatică fundamentală, în care să fie incluse faptele de limbă de mare frecvență, este necesară și suficientă.

Utilizarea sau ignorarea terminologiei metalingvistice este încă o problemă controversată, de cele mai multe ori susținându-se părerea că esențială nu este terminologia sau includerea în categorii specifice a fenomenului gramatical, ci prezentarea lui în combinații de structuri care realizează actul de comunicare.

Abordarea structuralistă a predării limbii-țintă adoptă o poziție exclusivistă în acest sens, aplicând învățarea pe baza exercițiilor structurale ca modele de comunicare fluentă.

Iată de ce la prima fază de contact cu structurile limbii române este binevenită o prezentare teoretică minimă, strict necesară pentru elucidarea sistemului de funcționare a limbii în gândirea analitică a studenților chinezi.

Orientările moderne cele mai noi se bazează aproape în exclusivitate pe analiza structurală. Cu toate acestea, ele nu se opun introducerii explicațiilor de ordin gramatical și teoretic într-un mod rațional, fără exagerări, fiind admise, dacă se debarasează de terminologia pretențioasă, prea vastă, atingând amănunte ale sistemului de funcționare a limbii, interesante doar pentru specialiștii lingviști.

4. Multitudini de structuri comunicative pentru studenții chinezi

Cel mai important, concludă Sosenco A, este de a înțelege corect că studentul chinez se pierde în multitudinea de situații și acordări în comunicare, constituind acel act de comunicare în care se împletesc probleme de asimilare a limbii române, acea ”spirală mișcătoare a evoluției limbajului” (5).

Exercițiile, jocurile didactice, situațiile de comunicare, afirmă că contribuie la evoluarea calitativă a vocabularului subiecților din China, la formarea abilităților de utilizare corectă a unităților lexicale, a sinonimelor, antonimelor în diverse contexte.

O însemnătate deosebită atribuim familiarizării studenților chinezi cu cuvintele noi, familiarizarea cu noțiunile spațiale, cu calitățile obiectelor și asimilarea a unui număr concret de adjective și adverbe, fapt ce ne permite și ne obligă să lucrăm asupra formării competențelor comunicative prin intermediul operaționalizării funcțiilor comunicative. La această etapă, studenții chinezi asimilează un număr ”plăcut de unități” în cadrul orelor de limbă română, pe care le dinamizează în baza unor structuri de comunicare (14).

În cele ce urmează, ne vom referi la experimentul privind studierea limbii române de către studenții chinezi, care ne permite să elaborăm un program - cadru al cursului de limbă română pentru studenții străini.

Interesul de creștere spre o comunicare fluentă și dinamică în limba română, este explorat tot mai activ în practica de comunicare și s-a recomandat pozitiv sub mai multe aspecte:

- volum concret de modele comunicate;
- conștientizarea situațiilor de comunicare;
- posibilități multiple de asimilare a unităților lexicale;
- siguranța alegerii unui sau altui model de comunicare;
- ambianța degajată, stimulatorie;
- schimbarea permanentă a pertenerilor de comunicare;
- activitate în perechi;
- motivarea activității, interes personal etc.

I. Activitate în grup

Studenții chinezi lucrează cu fișele în care sunt date unitățile verbale în cadrul funcției (notează, explică, traduce, citește). De exemplu:

- Cum exprimăm dorința: doresc, vreau, am de gând, proiectez să...
- Cum exprimăm acordul: da, bine, sunt de acord, fără discuții, fără probleme, desigur...
- Cum exprimăm încântarea: Sunt încântat! Vai, ce minune! Este nemaipomenit! O minune de fată!

II. Asimilarea unităților lexicale

- învață două+două;
- învață câte una din fiecare bloc;
- învață blocul în totalitate;
- ”chibzuiește” o unitate, ceilalți studenți chinezi o numesc;
- propune unități de comunicare în cadrul comunicării non-stop;
- descoperă prin anumite unități verbale anumite ”secrete ale comunicării”.

III. Utilizarea unităților verbale în baza reperelor funcționale

Model: presupunere - dorința - bucurie - explicare - acordul - încântarea

IV. Extrapolarea

- Studenții chinezi individual formează repere și le verbalizează operativ;
- Studenții chinezi formează repere de actualizare (inclusiv structurile asimilate la orele precedente);
- Studenții chinezi formează repere cu "pete albe" (un element lipsește) și fiecare propune variante posibile (6).

De exemplu:

- neliniște

- explicare:

- dezacordul
- încântarea
- dorința
- interzicerea

- părerea

- scuze

V. Comunicare fără repere

Studenții chinezi comunică în grup/ perechi în baza unui îndemn de a comunica: unitate de comunicare, temă, problemă, situație conversație polifonică, imagini - bloc, etc.

5. Concluzii

Parcurgând pas cu pas aspectele tematice în predarea - învățare - evaluare a limbii române pentru studenții chinezi și cele ce se referă la cultură și civilizație, și acest lucru are loc timp de un an de studii, e posibil și e necesar de a continua activitatea de învățare a limbii române tot sub aspect comunicativ, dar la nivel avansat. În acest scop se recurge la contexte cu orientare profesională și însușire a terminologiei respective. Atât sursele propuse cât și cele elaborate de profesori și studenți se grupează după cum urmează:

- argumentare explicativă,
- argumentare - raționament;
- argumentare - discursivă;
- argumentare - polemică;
- argumentare - acțiune (2)

Activitatea comunicativă în care sunt implicați studenții chinezi indică și câteva momente specifice pentru educația lingvistică a acestora, momente pe care le dorim să le consemnăm:

- educația lingvistică a studenților chinezi implică și competența de înțelegere a mediului lingvistic;
- dezvoltarea competențelor de comunicare a studenților chinezi se produce în baza diverselor modalități de asimilare a informației într-un cadru formativ specific.

Referințe bibliografice

- Abrie. I (2002), *Psihologia comunicării: Teorii și metode*. Iași, Polirom.
- Cadrul European de Referință pentru Limbi: Învățare, Predare, Evaluare (2003), Strasbourg: Diviziunea Politicii Lingvistice.
- Callo. T. (2003). *Educația comunicării verbale*, Chișinău: Litera.
- Metode și tehnici de fixare și sistematizare a cunoștințelor, priceperilor și deprinderilor (2013), <http://www.bp-soroca.md/pctt/metode>
- Соченко. Э (1989), Коммуникативные подготовительные упражнения. Москва
- Stănescu A. (2013), Comprehensiunea între receptare și receptivitate în actul lecturii. Modalitate și metodă în dezvoltarea creativității. Colegiul Național "Unirea". <http://cedmures.ro/cmsmadesimple/uploads/file/rev8sp/ibrom5.pdf>